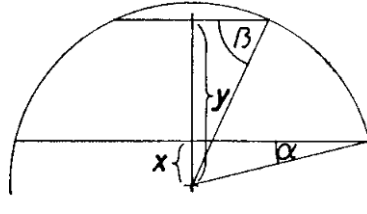

Válasszuk egységnek a gömb sugarát, és jelöljük a csonkakúpot határoló síkoknak a gömb középpontjától mért távolságát x -szel, illetve y -nal. Mivel a csonkakúpot félgömbbe írtuk, a középpont nem lehet a két sík között. Válasszuk úgy a betűzést, hogy $x < y$ teljesüljön, és legyen továbbá $x = \sin \alpha$, $y = \sin \beta$. Akkor a csonkakúpot határoló körlapok sugara $\cos \alpha$, $\cos \beta$, a palást alkotója $2 \sin \frac{\beta - \alpha}{2}$, és a csonkakúp felszíne

$$F = \pi \left[\cos^2 \alpha + \cos^2 \beta + 2 (\cos \alpha + \cos \beta) \sin \frac{\beta - \alpha}{2} \right].$$

Rögzített β mellett ez α -ban monoton fogy, tehát $\alpha = 0$ mellett maximális. Ezt behelyettesítve, és a kapott függvényt β szerint deriválva az

$$f(\beta) = -2 \cos \beta \sin \beta - 2 \sin \beta \sin \frac{\beta}{2} + (1 + \cos \beta) \cos \frac{\beta}{2}$$

függvényt kapjuk (a π konstans elhagytuk). Ebből némi átalakítás után az

$$f(\beta) = 2 \left(4 \sin^3 \frac{\beta}{2} - 3 \sin^2 \frac{\beta}{2} - 2 \sin \frac{\beta}{2} + 1 \right) \cos \frac{\beta}{2}$$

alak adódik. Mivel itt a zárójelben álló kifejezés együttthatóinak összege 0, ebből $\left(\sin \frac{\beta}{2} - 1 \right)$ kiemelhető:

$$f(\beta) = 2 \left(4 \sin^2 \frac{\beta}{2} + \sin \frac{\beta}{2} - 1 \right) \left(\sin \frac{\beta}{2} - 1 \right) \cos \frac{\beta}{2}.$$

A kapott másodfokú kifejezés gyökei $\frac{-1 \pm \sqrt{17}}{8}$, közülük $\sin \frac{\beta}{2} > 0$ miatt csak

$$\sin \frac{\beta}{2} = \frac{\sqrt{17} - 1}{8}$$

jöhet szóba. Itt a másodfokú kifejezés előjele negatívból pozitívvá válik, $\sin \frac{\beta}{2} < 1$, $\cos \frac{\beta}{2} > 0$ miatt $f(\beta)$ értéke pedig éppen fordítva, pozitívból vált negatívba. Emiatt annak a függvénynek, amelyiknek $f(\beta)$ a deriváltja, ezen a helyen maximuma van, és a szóba jöhető $0 < \beta < 90^\circ$ értékek mellett ez az egyetlen szélsőérték. Tehát az egységnyi sugarú félgömbbe írható maximális felszínű csonkakúp egyik határolólapja azonos a félgömböt határoló körlappal, a másik attól

$$y = \sin \beta = 2 \sin \frac{\beta}{2} \cos \frac{\beta}{2} = 0,7188$$

távolságra van.

Megjegyzés. Megoldásunkban két fontos deriválási szabályt is felhasználtunk, amelyek a használatban levő függvény-táblázatban ugyan megtalálhatóak, de a tankönyvben nem. Az egyik szerint a $\sin$ függvény deriváltja a $\cos$ függvény, a másik szerint a deriválható u és v függvények szorzata is deriválható, és a derivált $(u'v + uv')$, ahol u' , v' szokás szerint u és v deriváltját jelöli. Mivel

$$\sin \alpha - \sin \beta = 2 \sin \frac{\alpha - \beta}{2} \cos \frac{\alpha + \beta}{2},$$

és $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin x}{x} = 1$, valóban igaz, hogy

$$\lim_{\varepsilon \rightarrow 0} \frac{\sin(\beta + \varepsilon) - \sin \beta}{\varepsilon} = \lim_{\varepsilon \rightarrow 0} \frac{\sin \frac{\varepsilon}{2}}{\frac{\varepsilon}{2}} \cdot \lim_{\varepsilon \rightarrow 0} \cos \left(\beta + \frac{\varepsilon}{2} \right) = \cos \beta.$$

A szorzatra vonatkozó állítás pedig a

$$\begin{aligned} & \lim_{\varepsilon \rightarrow 0} \frac{u(x + \varepsilon) \cdot v(x + \varepsilon) - u(x) \cdot v(x)}{\varepsilon} = \\ &= \lim_{\varepsilon \rightarrow 0} \frac{u(x + \varepsilon) - u(x)}{\varepsilon} v(x + \varepsilon) + \lim_{\varepsilon \rightarrow 0} u(x) \frac{v(x + \varepsilon) - v(x)}{\varepsilon} \end{aligned}$$

átalakítás segítségével igazolható.